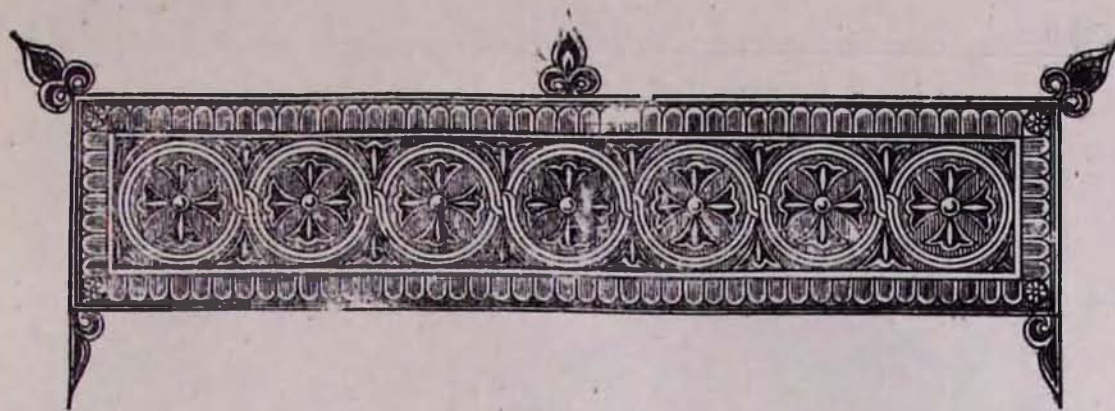

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԿՐԱԾԱՐԺԻՑ ՏՈՒԺԱԾ ԾՐՋԱՆՆԵՐ

Սույն թվականի հունվարի 26-ին, շաբաթ օրը, Վեհափառ Հայրապետը այցելեց 1988 թվականի դեկտեմբերի 7-ին երկրաշարժից տուժած Հյուսիսային Հայաստանի մի քանի շրջաններ: Այս առթիվ Նորին Սրբությանը ուղեկցում էին Իրաքի հայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Ս. Ավագ եպս. Ասատուրյանը, Սյունյաց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Ս. Ասողիկ եպս. Արիստակեսյանը, Մայր Աթոռի միաբան Ս. Աբրահամ արքեպ Մկրտչյանը՝ որպես գավազանակիր, իրաքահայ ազգային-հասարակական գործիչ պրն. Հասրաթ Միքայելյանը, «Մարմարա» թերթի խմբագիր պրն. Գևորգ Հակոբյանը և սփյուռքահայ հասարակական այլ ծանոթ դեմքեր:

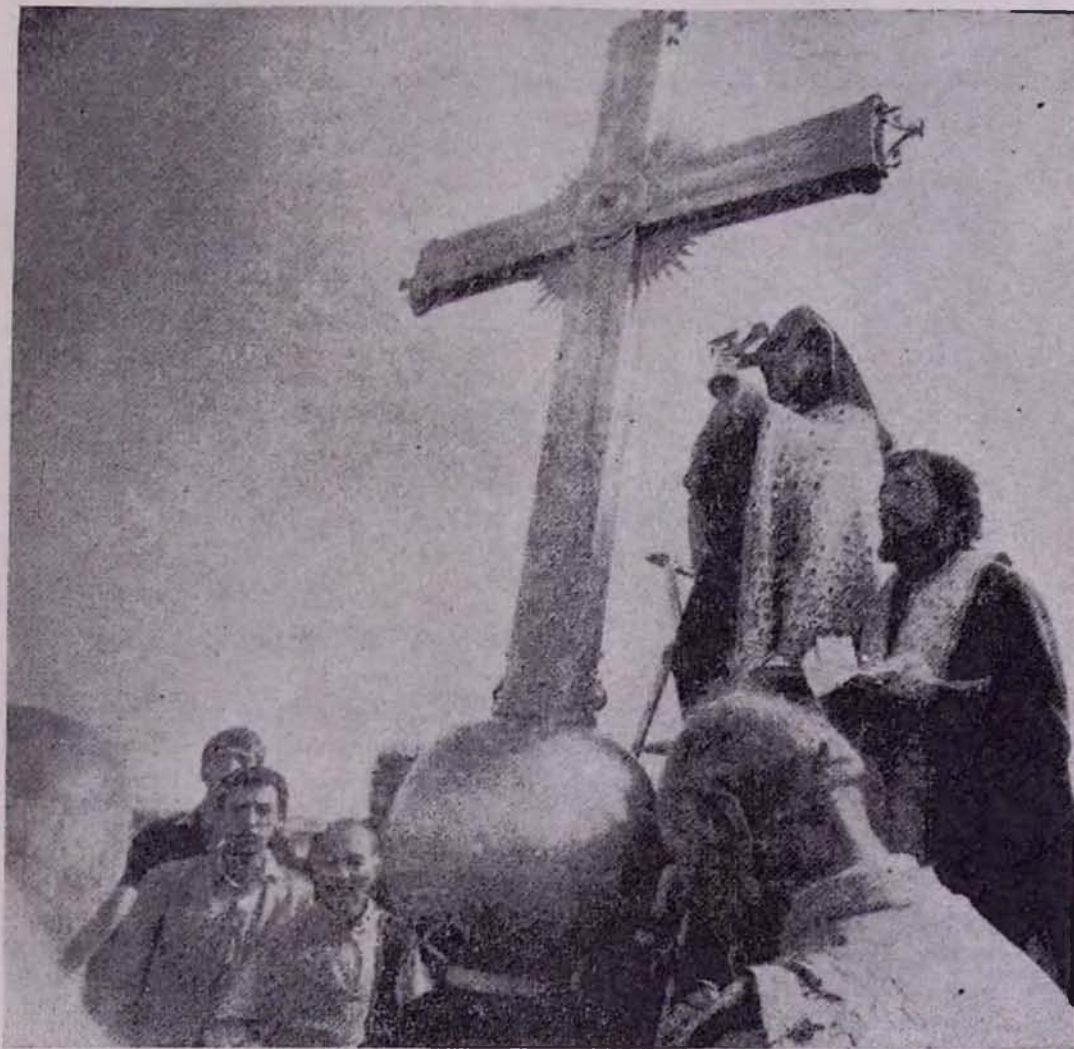
Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում էին նաև Հայկ. ՍՍՀ Միմիստրների խորհրդին առընթեր Հայ Եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահ պրն. Ստեփան Վարդանյանն ու տեղակալներ պրն. պրն. Ռ. Զարգարյանն ու Լ. Սուջյանը:

Վաղ առավոտյան Հայոց Հայրապետն իր ուղեկիցներով ճանապարհվեց դեպի Հյուսիսային Հայաստան, որ այս օրերին դարձել է ողբի ու որբի հայրենիք:

Ծանապարհն անցնում էր ձյունածածկ Արագած լեռան մոտով: Հեռվից աստիճանաբար սկսվում էին երևալ կիսավեր տներ ու շինություններ, ապա և ամբողջովին փլատակների վերածված գյուղեր և ավաններ: Վրանների տակ պատսպարված տնավեր թնակիչներ, որոնցից շատերը կորցրել էին իրենց հարազատներին, նկատելով Հայոց Հայրապետին փոխադրող ավտոմեքենան, դուրս էին գալիս փողոց, ոմանք փաթաթված վիրակապերով, տխուր ու արցունքոտ աչքերով և ողջունում էին Նորին Սրբությանը: Երբ մոտենում էր Վեհափառ Հայրապետի ավտոմեքենան, նրանց տառապած հայացքում հույսի մի շող էր երևում, ինչ-որ անորոշ, բայց հաստատ մի վճռակամություն, որ անբարբառ երդումի նման կարածես ասում էր. «Մենք կանք, Վեհափառ, մենք կվերաշինենք մեր երկիրը»:

Երկրաշարժից առաջ... Լեւոնականի Ս. Աստվածածին

(Յոթվերջ) եկեղեցի. գմբեթի վերանորոգում և խաչի սծում

Վեհափառ Հայրապետը նախ այցելեց ամբողջապես ավերված Սպիտակ քաղաք: Ամենուրեք քարակույտներ էին երևում միայն, ճանապարհներից դեռ մնում էին սև դրոշակները:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը եղավ Սպիտակի շրջանային կուրիտեի կենտրոնում, ուր մանրամասնորեն ծանոթացավ երկրաշարժից առավել տուժած շրջանի վիճակին և քաղաքի ու գյուղերի՝ փլատակներից մաքրված, վերաշինության աշխատանքներին: Այս շրջանում, բացի Սպիտակ քաղաքից, ավերվել են գրեթե բոլոր գյուղերը: Բնակիչների մի մասը զոհ է գնացել տարերային աղետին, իսկ փրկված երեխաներն ու կանայք տնդափոխվել են այլ շրջաններ, ոմանք՝ Հայաստանի սահմաններից դուրս: Տեղում մնացել են միայն տղամարդիկ, որոնք մեծ նվիրումով մասնակցում են քաղաքի ու գյուղերի փլատակներից մաքրման ու վերականգնման աշխատանքներին: Տոկունություն ու հաջողություն մալթելով կենտրոնի դակավարներին, Վեհափառ Հայրապետը դուրս եկավ այնտեղից՝ շրջափակելու քաղաքում:

Կենտրոնի մոտ արդեն հավաքվել ու Վեհափառ Հայրապետին էր սպասում Սպիտակ քաղաքի բնակիչների մի հոծ բազմություն: Երբ Վեհափառն իր ուղեկիցներով մոտեցավ նրանց, բոլորը խորին հարգանքով ու սիրով խմբվեցին Նորին Սրբության շուրջը: Հուզիչ էր պահը: Աշխատելով թաքցնել իր հուզումն ու ապրումները, ավագարդ Հայրապետը հետևյալ սրտառուչ ու հուսադրող խոսքով դիմեց հավաքված ժողովրդին.

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ ՍՊԻՏԱԿՈՒՄ

Իբրև կաթողիկոս, ես պարտք զգացի հենց առաջին օրվանից հետաքրքրվելու մեր հայրենի երկրում տեղի ունեցած տարերային աղետի հետևանքներով: Չորրորդ օրը անձամբ այցելեցի Լենինական, տեսա այնտեղի ծանր վիճակը, ժողովուրդի սուգը և վիշտը: Եկեղեցական գծով մենք մեր կարելին արեցինք, որպեսզի և՛ նյութական, և՛ հոգևոր օգնություն բերենք մեր տառապյալ ժողովուրդին: Ուրախ ենք և մխիթարված, որ Սովետական Միության մեր եղբայրական ժողովուրդները, ինչպես նաև արտասահմանի բազում ժողովուրդներ մեզ վշտակից եղան: Մեր վիշտը բաժանեցին հատկապես արտասահմանի մեր հայ եղբայրներն ու քույրերը: Ամեն տեղ արտասահմանի տարածքի վրա, որտեղ ապրում են հայեր իրենց եկեղեցական, կրթական և մշակութային հաստատություններով, հոգեհանգրստյան արարողություններ կատարվեցին զոհվածների հոգիների համար, ամեն տեղ սգահանդեսներ տեղի ունեցան և ամենուր պատրաստակամությամբ արտահայտվեց կազմակերպված ձևով օգնության ձեռք երկարելու Հայաստանի աղետյալ մեր ժողովուրդին: Այս պահին այստեղ ինձ հետ են արտասահմանից եկած հոգևորական ու աշխարհական ներկայացուցիչներ: Այս օրերին Հայաստան են այցելում արտասահմանի հայկական տարբեր գաղութներից եկած բազմաթիվ հայեր: Մեկ խոսքով՝ համայն հայությունը ձեզ հետ է, ձեր կողքին է և պապտրաստ է իր օգնության բաժինը բերելու: Հենց այդ նպատակով ես մի քանի օրից մեկնելու եմ Ամերիկա՝ Նյու Յորք, որտեղ պիտի հավաքվեն ամերիկահայության ներկայացուցիչները, որպեսզի ծրագրեր կազմվեն իրենց օգնության բաժինը բերելու մեր աղետյալ քաղաքներին և գյուղերին: Ես վստահ եմ, որ մեր Եկեղեցին՝ Հայաստան-

յաց Առաքելական Եկեղեցին, որ ինչպես անցյալում միշտ մեր ժողովուրդի հետ ապրել է մեկ սիրտ, մեկ հոգի, թե՛ ուրախության, թե՛ դժբախտությունների պահերին, այնպես էլ այսօր շարունակում է իր պարտքը կատարել՝ զորավիգ կանգնելով և հոգեկան մխիթարություն բաշխելով ձեզ բոլորիդ: Ձեզ կմնա, որ ձեր վիշտը ձեր սրտերում պահած, չկորցնեք ձեր հույսը, չկորցնեք ձեր կորովը, ձեր լավատեսությունը դեպի մեր պայծառ ապագան: Ինչպես աշուղ Զիվանին է ասել՝ «Ձախորդ օրերը ձմռան նման կուգան ու կերթան»: Այս աղետն էլ կանցնի: Ես հույս ունեմ, որ ապագայում վերստին ստիժը կունենամ գալու ձեզ մոտ՝ տեսնելու սկիզբը մեր Սպիտակ քաղաքի վերաշինության և վերածննդյան:

Ահա այս մի քանի խոսքերով ցանկացա ձեր հոգիները-մխիթարել և իմ օրհնությունը բերել ձեզ: Մոտ ապագայում Սպիտակ քաղաքի վերաշինության ծրագրերի մեջ նկատի պիտի առնվի նաև կառուցումը մի եկեղեցու, մի աղոթքի Տան, որ ձեզ մխիթարություն պիտի պատճառի:

Մնացեք բարով:

Ապա Վեհափառ Հայրապետն իր ողեկիցներով շրջագայեց ավերված քաղաքում՝ հաճախ կանգ առնելով և մխիթարական ու գոտեպնդիչ խոսքեր ասելով փողոցներում հավաքված ժողովուրդին:

Մեկնելով Սպիտակից՝ Վեհափառ Հայրապետն՝ այնուհետև այցելեց Կիրովական, որտեղ նաև հանդիպեց տեղի քաղաքային իշխանությունների, ներկայացուցիչների հետ, որոնք ծանոթություններ տվեցին երկրաշարժից հետո քաղաքում ստեղծված իրավիճակի ու տարվող աշխատանքների մասին: Ապա Հայոց Հայրապետը եղավ Կիրովականի Ս. Աստվածածին եկեղեցում, ուր կարճ հանգստյան պաշտոն կատարվեց: Նախապես լսած լինելով Նորին Սրբության գալստյան մասին՝ հավատացյալների մի հոծ բազմություն լցվել էր երկրաշարժից ճաքճված եկեղեցին: Հանգստյան պաշտոնից հետո Վեհափառ Հայրապետը դիմեց եկեղեցում հավաքված ժողովրդին հետևյալ սրտառուչ խոսքով.

ՎԵՀԱՓԱՐՈՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Միրելի ժողովուրդ, տխուր սրտով Ս. Էջմիածնից եկա ձեր քաղաք՝ Կիրովական: Անշուշտ, տեղյակ էի այն ողբերգությանը, որը տեղի ունեցավ այս շրջաններում: Ավերիչ երկրաշարժից մի քանի օր հետո եղա Լեւոնիականում և տեսա այդ մեծ քաղաքի ավերածությունները: Այսօր պարտք զգացի այցելելու նաև ձեր քաղաքը, որտեղից քիչ հետո պետք է գնամ Ստեփանավան, որպեսզի կենդանի աչքով տեսնեմ ավերածությունները և մանավանդ հանդիպեմ մեր սգակիր ժողովուրդին: Լավ է, որ ձեզ էլ հանդիպեցի, Կիրովական այս մեծ, գեղեցիկ քաղաքի ներկայացուցիչներին: Փառք Աստուծո, մխիթարված եմ, որ ձեր քաղաքը չի տուժել այնքան մեծ չափերով, ինչքան Սպիտակը և Լեւոնականը, թեև դուք էլ ունեք մարդկային և նյութական կորուստներ, մոտ հինգ հարյուր հոգի, բազմաթիվ վիրավորներ և շատ շենքեր, որոնց զգալի մասը վթարային վիճակի մեջ է և ենթակա է քանդվելու: Հետևաբար բերում եմ իմ վշտակցությունն ու օրհնությունը, նաև իմ քաջալերանքը, որ այս ծանր օրերը քաջությամբ ու ինքնավստահու-

թյամբ անցկացնեք և լավատեսությամբ տրամադրվեք դեպի ձեր մոտավոր ապագան: Որովհետև մենք՝ Հայաստանի հայերս, մենակ և անօգնական մնացած չենք մեր վշտի և մեր այս ավերակների մեջ. մեզ վշտակցում է մեզ հետ եմ ամբողջական Սովետական Միության եղբայր ժողովուրդները, մեր պետական բարձր իշխանությունները, նաև արտասահմանի շատ ժողովուրդներ և երկրներ: Համարյա ամբողջ աշխարհը սգակից է մեզ և վշտակից մեր ցավերին: Ես գոհունակությունն ունեմ նաև հայտնելու ձեզ, որ արտասահմանի ձեր քույրերը և եղբայրները, սփյուռքի ողջ հայությունը՝ նույնպես ցավակից է մեզ: Քառասուն օր նրանք էլ սուգ են պահել, հոգեհանգստյան արարողություններ են կատարել զոհվածների համար և այժմ կազմակերպվում են, որպեսզի իրենց օգնության բաժինը բերեն վերաշինության, վերանորոգման աշխատանքներին: Սպիտակ քաղաքը ամբողջությամբ չկա, նոր քաղաք պիտի կառուցվի, Լենինականում բազմահազար շենքեր, դպրոցներ, հիվանդանոցներ քանդված են կամ քանդվելու ենթակա են: Այդ բոլորը վերաշինական վիթխարի աշխատանք է պահանջում և զգալի ժամանակ՝ երեք, չորս, հինգ տարի, գուցե և ավելի: Այստեղ նույնպես շինարարական մեծ ծրագրեր պիտի սկսեն իրագործվել: Մեր կենտրոնական իշխանությունը, ինչպես գիտեք, տրամադրել է հատուկ քյուբե, որ հասնում է 10 միլիարդ ռուբլու: Այս շինարարական լայն ծրագրերի մեջ արտասահմանյան հայությունը ևս ուզում է իր բաժինը բերել: Դա թե՛ նյութական ապաստ կլինի և թե՛ ազգային քարոշական իմաստ կունենա. մի անգամ ևս աշխարհով մեկ ի հայտ կգա ամբողջ հայ ժողովուրդի միասնությունը, եղբայրությունն ու գործակցությունը: Արտասահմանյան հայերը, ուր էլ որ նրանք ապրելիս լինեն, Եվրոպայում, Ամերիկայում թե այլուր, վստահ եղեք, նրանք գրեթե բոլորը սրտով կապված են մեր մայր երկրի հետ: Ամեն ինչ, որ այստեղ կատարվում է՝ լավ, ուրախալի, շինարար գործեր, նրանց մխիթարություն և ուրախություն է՝ պատճառում, և ընդհակառակը, եթե մեռ երկրում մի դժբախտություն է պատահում, նրանք էլ ցավակցում են մեզ: Այս ահավոր երկրաշարժը, որ աննախընթաց էր, ցնցեց հոգին արտասահմանի ձեր քույրերի և եղբայրների: Ամեն տեղ նրանք պատրաստ են, ինչպես արդեն նշեցի, իրենց կարողության չափով օժանդակելու վերաշինության աշխատանքներին: Հենց այս նպատակով ես հրավեր եմ ստացել Ամերիկայի հայությունից և մի շարքա հետո պիտի մեկնեմ Նյու Յորք, որտեղ պիտի հավաքվեն Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկայի տարբեր շրջաններում բնակվող հայ եկեղեցական համայնքների, կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, և պիտի կազմվի մի ծրագիր, որով հայտնի պիտի լինի, թե նրանք ինչ չափով և ինչպես պիտի կարողանան իրենց մասնակցությունը բերել ընդհանուր վերաշինության, վերակառուցման աշխատանքներին:

Ահա իմ այս ուղևորության նոխարյակին ես ցանկացա մի անգամ ևս այցելել երկրաշարժից տուժած շրջանները, կենդանի աչքով տեսնել ավերակները, հանդիպել մեր աղետյալ ժողովուրդին թե՛ Սպիտակում, թե՛ այստեղ և թե՛ Ստեփանավանում, որպեսզի կենդանի տպավորություններով մեկնեմ այնտեղ և ներկայացնեմ իրական պատկերը երկրաշարժից տուժած այն շրջաններին:

Սիրելի կիրովականցիներ, Ս. Էջմիածնից բերում եմ բոլորիդ իմ օրհնությունը, իմ բարի մաղթանքները, որ մնաք հաստատ ձեր ինքնության հիմքերի վրա, հայ ժողովուրդի ամուր զգացմունքներով տոգորված, չհու-

սահառավք, չտկարանաք, չշփոթվեք, ընդհակառակը, ուժ, եռանդ, հավաքեք ձեր մեջ, որպեսզի դժվարությունները հաղթահարեք, դուք էլ ձեր աշխատանքի բաժինը բերեք վերականգնման աշխատանքներին, և մենք բոլորս մոտ ապագայում կարողանանք ողջունել մոր, վերածնված կյանքը մեր մայր հայրենիքի:

Մնացեք խաղաղությամբ:

Երկրաշարժից տուժած հաջորդ շրջանը Ստեփանավանի շրջանն էր, ուր ճանապարհվեց Վեհափառ Հայրապետը: Ծանապարհին Հայոց Հայրապետին դիմավորեցին Թիրսկի թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Տ. Նարեկ եպս. Ծաքարյանը և Ստեփանավանի քաղսովետի ու շրջանի ղեկավար անձինք: Վեհափառ Հայրապետը մաս եղավ Կիրովո գյուղում, ուր այցելեց երկրաշարժից ավերված ոռոսական մի եկեղեցի:

Շուտով երևաց և Ստեփանավան քաղաքը՝ Լոռվա աշխարհի այդ գողտրիկ անկյունը, որ Հյուսիսային Հայաստանի զարդն էր հանդիսանում:

Այստեղ Վեհափառ Հայրապետին ու մրա ուղեկիցներին տրվեց ճաշ, որի ընթացքում Նորին Սրբությունը բաժակ բարձրացրեց՝ ոգեկոչելով հիշատակը երկրաշարժի անմեղ զոհերի և հրավեր կարդալով միահամուռ ուժերով լծվելու ապագա առավել գեղեցիկ Ստեփանավանի կառուցման աշխատանքին: Արդարև, Վեհափառ Հայրապետը անձամբ ստանձնել է կազմակերպումը հիշյալ քաղաքի վերաշինության: Թիմարար Հայրապետի վճռականությունը փոխանցվեց մասնակա գտնվող շրջանի ղեկավարներին, որոնք սկսեցին պատմել ավերված շինությունների և դրանք վերականգնելու ծրագրերի ու աշխատանքների մասին:

Ծաշից հետո Հայոց Հայրապետն այցելեց տեղի գործող Ս. Աստվածածին եկեղեցի, ուր մույնպես, ինչպես և Կիրովականում, կատարվեց հանգստյան պաշտոն: Հանգստյան պաշտոնից հետո Վեհափառ Հայրապետը դիմեց եկեղեցում խմբված տեղի բնակիչներին հետևյալ խոսքով.

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԽՈՍՔԸ ՍՏԵՓԱՆԱՎԱՆԻ
Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Սիրելի հավատացյալներ, այս անգամ գալիս եմ ձեզ մոտ վշտալի սըրտով: Այն աղետը, որ պատահեց, դեկտեմբերի 7-ի այդ ահավոր երկրաշարժը, կործանեց ոչ միայն մեր շեն քաղաքներն ու գյուղերը Թիրակի և Լոռվա աշխարհում, այլ մասն կորստյան մատնեց մեր ժողովուրդի մեկ կարևոր մասը. զոհվեցին մոտ երեսուն հազար հայ բնակիչներ՝ մեծ մասամբ երեխաներ: Կործանվեցին մասնակա հոգիները, ձեր հոգիները: Ես երեսուներեք տարիներից ի վեր Ս. Էջմիածնում աշխատում եմ իբրև կաթողիկոս Ամենայն Հայոց: Այդ երեսուներեք տարիների ընթացքում ես ուրախանալու և մխիթարվելու բազում առիթներ եմ ունեցել, տեսել եմ մեր հայրենիքը վերածնունդը, վերաշինությունը, մեր ժողովուրդի կյանքի բարելավումը, մեր եկեղեցիների հետզհետե բարեզարդումը: Եվ տակավին ինչքա՞ն ծրագրեր ունենք, պայծառ հեռանկարներ ապագայի համար: Բայց ահավասիկ այս աղետը՝ երկրաշարժը, եկավ և փոխեց մեր կյանքի պատկերը: Բոլորս վշտահար ենք ու սգակիր: Նախ աղոթում ենք զոհվածների հոգիների համար, խորապես ցավում ենք, կարեկցում այն բազմաթիվ վիրավորներին,

մանավանդ երեխաներին և պատանիներին, որոնցից շատերը հաշմանդամ են մնալու: Ես եղա Լենինականում, Սպիտակում, եղա նաև Կիրովականում, ուր վնասները համեմատաբար քիչ են, և ահավասիկ այժմ գտնվում եմ ձեր մեջ, որպեսզի իմ աչքով տեսնեմ այս տուժած քաղաքների և գյուղերի վիճակը: Մենք պիտի աղոթենք և մաղթենք, որ Աստված նոր ուժ, եռանդ պարգևի մեր վիրավոր ազգին, որպեսզի մեր ժողովուրդը հետզհետե բուժի իր վերքերը, վերականգնի իր տնտեսությունը, աշխատանքի անցնի և լծվի վերաշինության գործին, որ դրված է մեր առջև հիմա, այս ահավոր երկրաշարժից հետո: Մենք այնպիսի ժողովուրդ չենք, որ հուսահատվենք, ինչքան էլ ծանր լինի հարվածը: Մեր ազգը ավելի քան երեք հազար տարվա պատմություն ունի: Դարերի ընթացքում հաճախ մեր ժողովուրդը ողբերգական շրջաններ է ապրել: Դուք գիտեք անշուշտ, որ ամենամեծ հարվածը մեր ազգին պատահեց 1915 թվականին, երբ ամբողջ Արևմտահայաստանը բնաջինջ եղավ: Գրեթե երկու միլիոն հայեր կոտորվեցին օսմանյան թուրքերի ձեռքով: Մեծ ողբերգություն էր այդ, սակայն մեր ժողովուրդը չհուսահատվեց, չհուսալքվեց, իր ուժերը մեկտեղեց և ստեղծեց իր նոր հայրենիքը՝ մեր այսօրվա Սովետական Հայաստանը, որ ավելի քան երեք միլիոն բնակչություն ունի: Հետևաբար այս հարվածն էլ, ինչքան էլ ծանր պետք է հաղթահարվի, և մենք պետք է դառնանք ավելի ինքնավստահ, ավելի լավատես, կորով, ուժ հավաքենք մեր մեջ, մեր հոգիների և մեր բազուկների մեջ, որպեսզի այս քանդված քաղաքները և գյուղերը առաջիկա մի քանի տարիների ընթացքում վերակառուցվեն: Մեր կենտրոնական կառավարության կողմից հսկայական միջոցներ են տրամադրվում, մեծ ծավալով ծրագրեր են մշակվում, նախագծեր են կազմվում այդ ուղղությամբ: Սա մեզ համար մխիթարություն է: Մեզ համար մխիթարություն է նաև այն, որ արտասահմանի ամբողջ հայ ժողովուրդը մեզ հետ է հոգով ու սրտով, վշտակից է, սգակիր, բայց նաև արթուն, ամուր կանգնած՝ իր օգնության ձեռքը երկարելու մեր մայր երկրին, ավերված շրջանների վերակառուցման, վերաշինության համար: Գրեթե աշխարհի բոլոր ծագերից նրանց ներկայացուցիչները այս վերջին երկու ամիսների ընթացքում եկան Հայաստան, Սուրբ Էջմիածին՝ բարձրաստիճան հոգևորականներ, աշխարհական մարդիկ, բարեգործական, մշակութային, հայկական կազմակերպությունների ղեկավարներ, մամուլի աշխատողներ, բոլոր ջերմ սրտով, սիրով և պատրաստակամ հոգով՝ օգտակար լինելու հայրենիքին: Հենց այս օրերին համայն աշխարհի հայության առջև դրված է այս հարցը: Այդ նպատակով ես հրավեր ստացա՝ Ամերիկայից: Մի շաբաթ հետո պիտի մեկնիմ Նյու Յորք, որտեղ պիտի հավաքվեն երկու Ամերիկացիների հայկական համայնքների բոլոր ներկայացուցիչները: Այնտեղ պիտի խոսեմ երկրաշարժի հետևանքով տեղի ունեցած այս ավերումների մասին, պիտի պատմեմ այն, ինչ որ իմ աչքով տեսա Լենինականում, Սպիտակում, Կիրովականում և այստեղ, պիտի ներկայացնեմ նրանց վերաշինական այն ծրագրերը, որոնք վերաբերում են ավերված քաղաքների, հատկապես Ստեփանավան քաղաքի վերակառուցմանը: Ես մեր պետական իշխանությանց հետ համաձայնեցի, որ ամերիկահայությունից ակնկալվող բոլոր օժանդակությունները կենտրոնացնան ձեր քաղաքի վրա, նվիրվեն Ստեփանավանի վերակառուցման գործին: Քիչ հետո ես հանդիպում պիտի ունենամ ձեր քաղաքի քաղսովետի նախագահի հետ, որին՝ վերջերս ճանաչեցի: Մի քանի օր առաջ նա ինձ մոտ էր եկել: Ես նրանից պիտի վերցնեմ այս քաղաքի

վերաշինության աշխատանքներին վերաբերող բոլոր կարևոր տվյալները: Ես վստահ եմ, որ ամերիկահայությունը սիրով պիտի ընդառաջի իմ առաջադրանքին, և հայկական ամեն մեկ կազմակերպություն այնտեղ պիտի ստանձնի պարտականությունը վերաշինելու այս կամ այն շենքը՝ դպրոց, հիվանդանոց, մանկապարտեզ, մշակույթի տուն, սպորտի պալատ, առողջարան, գործարաններ և այլն: Եստ գործ կա անելու: Ահա այսպիսի ծրագրով եմ ես գնում Ամերիկա:

Դրախտավայր է ձեր քաղաքը: Ժամանակ կանցնի, կվերածնվի Ստեփանավանը և էլ ավելի դրախտային տեսք կունենա օգնությամբը մահ ամերիկահայ մեր ժողովրդի: Ես սրտանց ցանկանում եմ Ամերիկայից վերադարձին վերստին այցելել ձեզ, ձեր քաղաքը և իմ աչքերով տեսնել Ստեփանավանի վերածնունդը:

Մեր սերը, մեր գուրգուրանքը, մեր մխիթարության խոսքը և Աստուծո օրհնությունը բոլորիդ Ամենայն Հայոց Սուրբ Էջմիածնից:

«Ողջ լերուք զօրացեալ Սուրբ Հոգւով և յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ և ի մէնջ». ամեն:

Ապա Վեհափառ Հայրապետն իր ուղեկիցներով շրջագայեց քաղաքում, եղավ առավել վնասված թաղամասերում: Հեռվից մայելիս թվում էր, թե որոշ հիգգհարկանի շենքեր բոլորովին չեն վնասվել երկրաշարժից: Սակայն ավելի մոտիկից մայելիս պարզվում էր, որ խախտւտ վիճակում կանգուն են մնացել միայն կառույցների արտաքին պատերը, իսկ ներսի բետոնէ սալիկներն ու պատերը քանդվել էին վերից-վար: Վեհափառ Հայրապետը գրոցում էր փողոցներում խմբված ժողովրդի հետ, հետաքրքրվում մրանց վիճակով, ցավակցում, մխիթարական ու հուսադրող խոսքեր ասում մրանց: Տխուր էր քաղաքի պատկերը, տխուր ու սգակիր էին քաղաքի բնակիչները, տխուր էր մահ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը: Բայց մահ փլատակների միջով քայլում էր անայլալ վճռականությամբ, մոտենում կիսավեր շենքերին, մայում, մտածում... Ծիմարար Հայրապետի այս վճռականությունը հուսադրում էր տեղի ղեկավար մարմիններին ու ժողովրդին, հույս ու հավատ ներշնչում ապագայի հանդեպ:

Հայոց Հայրապետը մի քանի անգամ լուսանկարվեց ինչպես Ստեփանավանի, այնպես էլ Սպիտակի փլատակների մոտ:

Հատկանշական է, որ և՛ Սպիտակում, և՛ Ստեփանավանում հավատացյալ ժողովուրդը Հայոց Հայրապետից խնդրում էր ոչ միայն վերանորոգել ավերված եկեղեցիները, այլև մորերը կառուցել:

Արևը մայր էր մտնում արդեն, երբ Վեհափառ Հայրապետը ուղևորվեց դեպի Էջմիածին՝ իր հետ տանելով անջնջելի տպավորություններ:

ԱՐԲԱՀԱՄ ԱՐԵՂԱ ՄԿՐՏՅԱՆ

